

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
імені Івана Боберського

Кафедра педагогіки та психології

Криштанович С. В.

Лекція 8
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
з навчальної дисципліни
„МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ”
для студентів спеціальностей 241 „Готельно-ресторанна справа”,
242 „Туризм”
рівень освіти – магістр

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
на засіданні кафедри педагогіки та психології
“31” серпня 2021 року № 1
Зав.каф _____ В. Ф. Соловійов

© Криштанович С. В.

Тема 8. Методика проведення практичного заняття

План

1. Практичне заняття та його місце в навчальній практиці закладу вищої освіти.
2. Відмінність семінарського заняття та лабораторної роботи від практичного заняття.
3. Види та форм практичних занять.
4. Підготовка викладача до проведення практичного заняття.

1. Практичне заняття та його місце в навчальній практиці закладу вищої освіти.

Практичне заняття (лат. *praktikos* – діяльний) – це форма навчального заняття, під час якої викладач організовує для студентів аналіз окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує навички і вміння їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно сформульованих завдань.

Викладач вищої школи, який проводить практичні заняття, за погодженням із лектором навчальної дисципліни завчасно готує необхідний методичний матеріал – тести для виявлення рівня оволодіння відповідними теоретичними положеннями, набір завдань різного ступеня складності.

Основними завданнями практичних занять є:

- поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекціях і в процесі самостійної роботи;
- формування інтелектуальних навичок і вмінь планування, аналізу й узагальнень, опанування навичок організації професійної діяльності;
- накопичення первинного досвіду організації виробництва та технікою управління ним;
- оволодіння початковими навичками керівництва, менеджменту та самоменеджменту.

Структура практичного заняття включає:

- попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів;
- формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів;
- розв'язування завдань та їх обговорення;
- розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання.

Оцінки за окремі практичні заняття враховують, виставляючи підсумкову оцінку з дисципліни.

Кількість годин на практичні заняття з окремої дисципліни визначено навчальним планом. Перелік тем практичних занять міститься у робочій навчальній програмі дисципліни. Кількість студентів на практичному занятті не повинна перевищувати половини академічної групи.

У процесі проведення практичних занять використовують різні методи навчання. Оскільки *головне завдання цього виду навчальної роботи* – формування навичок і вмінь, то основними мають бути різноманітні вправи (підготовчі, пробні, за зразком, тренувальні, творчі, практичні, графічні, усні, письмові, професійні, технічні та ін.).

Практичні заняття мають відповідати таким вимогам:

- розуміння з боку студентів необхідності володіти базовими теоретичними знаннями;
- усвідомлення необхідності вироблення навичок і вмінь, що мають професійну спрямованість;
- забезпечення оптимальних умов для формування навичок і умінь (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних);
- навчання студентів раціональних методів оволодіння навичками і вміннями;
- забезпечення самостійної діяльності кожного студента;
- дотримання систематичності й логічної послідовності у формуванні навичок і вмінь студентів;
- розробка завдань для практичних занять з чіткою професійною спрямованістю;

- широке включення у систему практичних занять творчих завдань;
- систематичний контроль за виконанням практичних завдань;
- постійне заохочення практичної навчальної діяльності студентів.

Найбільш поширені в практиці викладання **практичні заняття мають таку структуру:**

1. *Організаційна частина* (перевірка готовності студентської групи до заняття; попередній контроль знань, умінь та навичок студентів; повідомлення цілей заняття; постановка загальної проблеми та її обговорення учасниками заняття; вступний інструктаж з техніки безпеки).

2. *Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів* (обговорення ролі і місця теми в оволодінні навчальним предметом; інформування студентів про систему практичних умінь та навичок, якими вони повинні оволодіти у процесі заняття; стимулювання активності учасників заняття перспективами майбутньої професійної діяльності).

3. *Підготовчий етап виконання практичних завдань* (надання індивідуальних практичних завдань студентам; інструктаж з техніки безпеки на робочих місцях; роз'яснення вимог до оформлення звіту та порядку його захисту).

4. *Самостійна робота студентів по виконанню практичних завдань під керівництвом викладача* (виконання теоретичної частини роботи, перевірка теоретичних положень дослідями, експериментуванням, спостереженнями, виконання вправ, креслень, розрахунків, побудова графіків, заповнення таблиць тощо; демонстрація викладачем, майстром виробничого навчання найраціональніших прийомів виконання операцій; виконання виробничо-технологічних операцій, інструктаж з техніки безпеки під час виконання студентами практичних робіт).

5. *Заключна частина* (роз'яснення викладачем технології завершення практичних робіт, заключний інструктаж з техніки безпеки, приймання звітів, аналіз практичного заняття, оцінки за виконання студентами практичних робіт, надання домашнього завдання).

Іноді доцільно відмовитися від практики, коли практичні заняття мають колективний характер: один студент виконує завдання на дошці, а інші працюють на своїх робочих місцях. Необхідно йти більш доцільним і ефективним шляхом: педагог має чітко визначити завдання, ознайомити студентів з методами самостійної діяльності, допомогти їм усвідомити алгоритм дій. Далі необхідно організувати самостійну роботу кожного студента.

Практичні заняття значною мірою забезпечують відпрацювання навичок та вмінь прийняття практичних рішень у реальних умовах професійної діяльності, що мають теоретичний характер. Хоча на практичних заняттях відпрацьовують теми, за якими було прочитано лекції, доцільно, щоб на цих заняттях невелика теоретична частина передувала практичній. Це спрямовує студентів на науковий підхід до виконання практичних робіт, підвищує їх якість.

2. Відмінність семінарського заняття та лабораторної роботи від практичного заняття

Семінарське заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Вимоги до проведення семінарських занять:

1. Семінарські заняття проводяться з однією академічною групою.
2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.
3. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.
4. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття виставляються у навчальний журнал. Отримані студентом оцінки за семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи семінарських занять.

Семінар з використанням евристичної бесіди:

- постановка та вирішення пізнавальних завдань;
- використання запитань і організація відповіді студентів.

Семінар-диспут:

- студенти в ситуаціях полеміки вчаться аргументовано захищати свої ідеали, думки, переконання, ідеї;
- наявність питань, що розглядаються;
- вибір методів роботи студентів.

Семінар з виступами студентів:

- видача індивідуальних завдань студентам;
- виконання студентами рефератів, доповідей, повідомлень;
- наявність обговорюваних питань чи проблем;
- форми роботи для вирішення питань, проблем.

Міждисциплінарний семінар:

- наявність проблемних запитань, запитань з декількох навчальних дисциплін;
- обговорення проблемних запитань;
- вибір форм і методів роботи студентів.

Комбіноване семінарське заняття:

- постановка навчальних завдань;
- наявність цих завдань;
- доповіді, реферати, повідомлення, які переходять у розгорнуту бесіду або дискусію.

Семінар-практикум:

- наявність запланованих питань;
- складання відповідно до плану завдань творчого, пошукового та дослідного характеру;
- обговорення та вирішення поставлених завдань.

Призначення семінарських занять:

- розвивати самостійність студентів;
- вдосконалювати та поглиблювати закріплені знання;
- розвивати вміння і навички роботи з додатковою та довідковою літературою;
- оволодівати методами добору матеріалу, вчитися виділяти головне;
- вчити студентів користуватися різними формами роботи.

Лабораторне заняття (лат. labor – праця) – це форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача особисто проводять природні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, устаткуванням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Проведення лабораторних занять потребує добре підготовлених, спеціально обладнаних навчальних лабораторій з устаткуванням (лабораторні установки, макети тощо). Інколи такі заняття доцільно проводити безпосередньо на виробництві, в умовах реального професійного середовища (на заводі, у полі, в науково-дослідному інституті).

Структура лабораторного заняття передбачає проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної роботи, виконання її завдань, підготовка індивідуального звіту про виконану роботу, захист перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінює педагог. Підсумкові оцінки за їх виконання враховують під час визначення семестрової підсумкової оцінки. Плани, технологію та методику проведення лабораторних робіт розробляють відповідні кафедри.

Кількість годин на лабораторні заняття з окремої дисципліни визначено навчальним планом, перелік тем лабораторних занять – робочою навчальною програмою дисципліни. Не можна замінювати лабораторні заняття іншими

видами навчальних занять. Кількість студентів на занятті не повинна перевищувати половини академічної групи. Кожен студент має самостійно виконати всі лабораторні роботи й оформити їх результати.

У процесі організації та проведення лабораторних робіт викладачеві необхідно акцентувати увагу на таких аспектах, як:

- змістовність лабораторних занять;
- забезпечення лабораторій, кабінетів новітнім обладнанням, яке відповідає технологіям сучасного виробництва;
- матеріалами, реактивами, приладами, апаратами;
- забезпечення самостійності студентів під час виконання лабораторних робіт;
- дотримання правил техніки безпеки;
- навчання студентів методів виконання цього виду робіт.

Індивідуальне навчальне заняття (ІНЗ) проводять з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття потенційних творчих здібностей. Цей вид занять організують за окремим графіком із урахуванням індивідуального навчального плану студента. Форми, види, обсяг, методи проведення ІНЗ, форми й методи поточного і підсумкового контролів (крім державної атестації) визначають залежно від індивідуального навчального плану студента. ІНЗ можна проводити з однієї чи декількох дисциплін.

Консультація (лат. *consultatio* – звертання за порадою) – форма навчального заняття, що передбачає надання студентам потрібної допомоги у засвоєнні знань, виробленні практичних навичок, умінь через відповіді викладача на конкретні запитання, пояснення окремих теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

За спрямованістю консультація скерована на допомогу студентам з метою оволодіння методологією теми чи розділу, а також методами самостійної навчальної роботи. Кількість годин на консультації визначають, як правило, робочими навчальними планами на рік й індивідуальними планами науково-педагогічного працівника. Консультації проводять викладачі, які читають

відповідний навчальний курс, за графіком, що його встановлює кафедра за погодженням із деканатами. Викладачі можуть надавати консультації групам студентів або окремим студентам.

3. Види та форм практичних занять.

У дидактиці за характером навчальної роботи виділяють різні види вправ: письмові, графічні тощо. З погляду навчальної мети виокремлюють такі різновиди вправ: підготовчі, пробні (попереджувальні, коментовані, пояснювальні); тренувальні (за зразком, за інструкцією, за завданням без докладних вказівок); творчі.

За рівнем самостійності вправи поділяють на:

- репродуктивні;
- частково-пошукові;
- пошукові або дослідницькі.

Щодо форм організації студентів на практичних заняттях, то вони поділяються на фронтальну, групову та індивідуальну.

1. *За фронтальної форми організації* занять всі студенти одночасно виконують одне й те ж завдання.

2. *Групова форма організації* занять передбачає виконання однієї й тієї ж вправи групами у складі 2–5 людей, до них відносять робота в малих групах як засіб формування комунікативних компетентностей; ділова гра як форма відтворення змісту майбутньої професії; ролева гра як засіб інтенсифікації навчання груповому спілкуванню; кейс-метод як форма професійно-діяльнісного навчання.

3. *Виконання індивідуальної вправи* кожним студентом відбувається за індивідуальної форми організації занять.

Наприкінці заняття викладач оцінює студентів за активність під час обговорення питань, за глибину засвоєння матеріалу, а також за належне виконання індивідуальних завдань і вміння використовувати отриманий

матеріал. Оцінки, одержані студентом на практичних заняттях, враховуються під час виставлення підсумкової оцінки з дисципліни.

4. Підготовка викладача до проведення практичного.

На успішне проведення практичних занять впливають такі фактори:

- якісне складання навчально-методичної карти (плану) заняття;
- наявність для студентів інструктивно-методичної карти заняття;
- безпосереднє знання викладачем виробничої діяльності, її технологічних особливостей (якщо робота виконується в умовах виробництва).

Вимоги до проведення практичного заняття:

– складання плану за темою заняття передуює велика організаційно методична робота підбору матеріалу до заняття, вибору методів і прийомів діяльності викладача, погодження місця для проведення заняття;

– заздалегідь до лабораторних і практичних занять викладач готує список необхідного обладнання та матеріалів;

– практичну роботу згідно з переліком обладнання і карти методичного забезпечення заняття готує лаборант або викладач;

– усі матеріали і обладнання повинні бути підготовлені до початку заняття;

– виконуючи завдання, студенти не повинні залишати своїх місць, не шукати необхідного;

– до початку заняття викладач зобов'язаний перевірити не тільки наявність обладнання на робочих місцях, але й упевнитись в його справності, перевірити розрахунки, виміряти відповідні параметри, прослідкувати за процесом тощо;

– робоче місце повинне мати естетичний вигляд, бути зручним для роботи;

– на робочому місці в умовах виробництва повинні бути дотримані основні правила з техніки безпеки. Викладач повинен передбачити безумовне їх виконання студентами і уточнити специфічні вимоги до конкретної роботи, на конкретному робочому місці;

– особливо ретельно викладач повинен підходити до вирішення питань безпеки при роботі з механізмами, електричним струмом, тваринами, хімічними речовинами, отрутою, інструментами тощо;

- викладач повинен передбачити, щоб студенти зайшли на місце проведення практичного заняття тільки після дзвінка;
- при проведенні занять зі спеціальних дисциплін студенти забезпечуються спецодягом (халатами, фартухами тощо);
- після проведення заняття студенти мають прибрати робоче місце.

Типовими помилками під час проведення практичних занять є:

1. Робота лише з тими студентами, які мають високі показники успішності.
2. Низький рівень активності групи, відсутність співпраці і взаємодопомоги.
3. Неврахування рівня підготовленості групи: занадто складні чи занадто легкі завдання.
4. Намагання уникнути проблемних питань, що можуть виникати під час вирішення завдань.
5. Відрив теорії від потреб практики.
6. Диспропорція між індивідуальними і груповими завданнями.
7. Відсутність проміжних висновків, що відділяють одне завдання від іншого.
8. Суттєве порушення запланованого хронометражу.
9. Занадто велика дистанція між викладачем і слухачами, скутість викладача.
10. Недосягнення поставленої мети.